

Οι πολιτικές επιπτώσεις της πανδημίας

Το φαινόμενο της πανδημίας αυτό το χειμώνα τελειώνει. Θα συνεχίσουν βέβαια να υπάρχουν κάποια μέτρα και περιορισμοί (μεταβατικά) ωστόσο γίνεται φανερό ότι οδεύουμε προς το τέλος της πανδημίας.

Μια πρώτη συνέπεια αυτού του γεγονότος θα είναι οπωσδήποτε η υποχώρηση του αντι-εμβολιαστικού κινήματος και κατά προέκταση του αντι-συστημικού φαινομένου που σε αυτή τη φάση εκδηλώθηκε με την μορφή του αντι-εμβολιασμού.

Ο αντι-συστημισμός στις μέρες μας, με βασικό γνώρισμα, την γενική απορριπτικότητα, είναι ένα φαινόμενο με πολλές εκφάνσεις (ατομικές και συλλογικές). Είναι ένα κίνημα που εξαντλείται στην απόρριψη, που συνοδεύεται από ακραίες συμπεριφορές και πολύ βία. Είναι ένα κίνημα σύγχρονο (που δεν έχει καμιά σχέση με την παράδοση της αριστεράς), που μοιάζει να ξεπηδά μέσα από ένα κοινωνικό πλαίσιο που γίνεται όλο πιο ασφυκτικό και που εσωτερικεύει διαρκώς ολοένα περισσότερη δυσαρέσκεια. Ο θυμός και η αγανάκτηση με την αποθέωση χαοτικών καταστάσεων χαρακτηρίζουν όλες τις αντι-συστημικές εκδηλώσεις. Ο αντι-συστημισμός δεν συνιστά ένα πολιτικό κίνημα. Δεν έχει προσλάβει ακόμα πολιτικά χαρακτηριστικά. Η ταυτότητα του είναι αμφιλεγόμενη. Μπορεί να πάει αριστερά, μπορεί και δεξιά. Τα αιτήματά του είναι αντιφατικά, άλλα προοδευτικά κι άλλα αντιδραστικά.

Σε ότι αφορά εδώ την αριστερά, πρέπει παρενθετικά να πούμε, ότι αδυνατεί πλέον να εκφράσει οποιονδήποτε ριζοσπαστικό λόγο. Αναμασά συνεχώς τετριμένα πράγματα. Έχει, με άλλα λόγια, ξεπερασθεί ιστορικά και δεν ανήκει σε αυτούς που θα

εκπροσωπήσουν ένα τέτοιο κίνημα.

Το αντι-συστημικό κίνημα έχει δύο διακριτές διαφορές από την αριστερά.

Δεν έχει ιδεολογική δομή και δεν έχει διεθνιστικά στοιχεία. Από κεί και πέρα αυτό που το συνδέει με την αριστερά είναι η μαχητικότητα και ο γενικός του αντι-συστημισμός, πράγματα που δεν αρκούν για την κατάταξη του αντι-συστημικού κινήματος στην αριστερά.

Το αντι-συστημικό κίνημα αργά ή γρήγορα θα προσλάβει πολιτικά χαρακτηριστικά. Μπορεί και να διασπασθεί σε πολλά ιδιαίτερα κινήματα και το καθένα να εκπροσωπεί κάτι το διαφορετικό. Προς το παρόν παραμένει ενιαίο και απροσδιόριστο. Αυτό το αντι-συστημικό κίνημα είναι πολύ δύσκολο να εκπροσωπηθεί πολιτικά γιατί είναι πολύ δύσκολο να του προσδοθεί αυτό που του λείπει δηλ. πολιτική ταυτότητα.

Οι πολιτικές επιπτώσεις επόμενα της πανδημίας δεν προβλέπονται να είναι σημαντικές. Ήδη δεν καταγράφηκε το παραμικρό στις πρόσφατες Γερμανικές εκλογές.

Μήλιος Χρήστος

Όταν οι πλατείες πανικοβάλλουν την κυβέρνηση

Τότε παίρνονται βεβιασμένα κάποια μέτρα που μόνο σχεδιασμένο άνοιγμα της οικονομίας δεν αποτελούν. Και αυτό γίνεται ευρέως αντιληπτό και συνεπάγεται ανάλογο πολιτικό κόστος, καθώς

σωρευτικά προσθέτει μίαν αρνητική πινελιά στην εικόνα της κυβέρνησης.

Οι πλατείες τελικά στην πράξη φάνηκε ότι μπορούν να ελεγχτούν, ότι δεν συνιστούν τόσο δυναμικό, ακραίο και εκτεταμένο φαινόμενο, και ότι ήταν εντελώς αδικαιολόγητος ο αρχικός πανικός της κυβέρνησης. Ωστόσο την οδήγησε σε βεβιασμένες αποφάσεις.

Έτσι αποφάσισε το άνοιγμα της λεγόμενης εστίασης, του πολυπληθέστερου κλάδου της Ελληνικής οικονομίας, την δεύτερη μέρα του Πάσχα (λες και χάθηκαν οι άλλες μέρες). Αν δε λάβουμε υπ' όψιν ότι και η Πρωτομαγιά έχει μεταφερθεί στις τέσσερις του Μάη γίνεται φανερό το πιεστικό του πράγματος. Οι εστιάτορες ξαφνικά καλούνται και την μέρα του Πάσχα να ετοιμάζουν τα καταστήματά τους. Προς τι τόση βιασύνη μετά από έξι μήνες αδράνειας; Ποιος σχεδιασμός περιέλαβε κάτι τέτοιο; Κανένας, απλά φοβήθηκαν, οι κυβερνώντες, τις πλατείες.

Ένα επιπρόσθετο και πολύ σοβαρό πρόβλημα είναι και το εξής: Μεγάλο μέρος του κλάδου της εστίασης είναι συνδεδεμένο με τον εσωτερικό τουρισμό (Χαλκιδική, Πιερία, Πήλιο, Εύβοια, Νησιά, και χιλιάδες μικροί και μεγάλοι τουριστικοί προορισμοί σε όλη την Ελλάδα). Η λειτουργία της εστίασης σε αυτά τα μέρη προϋποθέτει την ελεύθερη μετακίνηση. Δεν μπορεί να λειτουργήσει με τις υπάρχουσες απαγορεύσεις. Άρα το άνοιγμα της εστίασης έπρεπε να γίνει ταυτόχρονα με την απελευθέρωση των μετακινήσεων κι όχι δεκαπέντε ημέρες πριν. Με τον τρόπο που έγινε, είναι ένα δώρον άδωρον. Και μπορεί να έχει και σοβαρές οικονομικές επιπτώσεις, καθώς συνιστά, από κάθε άποψη, ένα άκρως προβληματικό ξεκίνημα. Η δήλωση Γεωργιάδη ότι κανένας δεν είναι υποχρεωμένος να ανοίξει τον ακυρώνει ως «άνθρωπο της αγοράς». Γιατί ξέρει πολύ καλά ότι στην αγορά δεν κάνει κανείς ότι θέλει αλλά ότι του επιβάλλουν οι όροι του

ανταγωνισμού. Και δεν είναι τόσο εύκολο κάποιος να είναι κλειστός τη στιγμή που άλλοι έχουν ανοίξει. Η ευθύνη η δική του και της κυβέρνησης είναι ότι το αίτημα για προσεχτικό και μελετημένο άνοιγμα της εστίασης το καταστρατήγησαν με τον χειρότερο τρόπο.

Μήλιος Χρήστος

Σχόλιο: Σε γραμμή Ντράγκι η Ελληνική κυβέρνηση στα Ελληνοτουρκικά;

Δεν είναι η πρώτη φορά που παραποιείται μια δήλωση πολιτικού από τα μέσα ενημέρωσης, από τα οποία και τα πιο σοβαρά αδυνατούν πολλές φορές να αντισταθούν στην μεγάλη έλξη που ασκούν τα σκανδαλοθηρικού τύπου δημοσιεύματα. Από αυτόν τον “κανόνα” δεν ξέφυγε ούτε ο Ντράγκι με τις τελευταίες δηλώσεις του για την Τουρκία και τον Ερτογάν. Από όλη την δήλωση το μόνο που προβλήθηκε από τα μέσα διεθνώς, είναι ο χαρακτηρισμός του Ερτογάν ως δικτάτορα ενώ η ουσία της παρέμβασής του (προς όλη την ηγεσία της Ε.Ε.) έμεινε στα ασχολίαστα.

Η παρέμβαση Ντράγκι έγινε μετά την ατυχή επίσκεψη της φον ντερ Λαιεν και του Σάρλ Μισέλ στην Τουρκία και τα γνωστά προβλήματα στο τρόπο υποδοχής, το πρωτόκολλο κλπ. Ο Ντράγκι λοιπόν θεώρησε απαραίτητο να κάνει μια παρέμβαση προς όλη την ηγεσία της Ε.Ε και να συστήσει ένα συγκεκριμένο δημόσιο τρόπο αντιμετώπισης του Ερτογάν, σύμφωνα με τον οποίο από την μια να του επισημαίνονται ανοιχτά οι αξίες και οι θέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κάθε φορά, και από την άλλη να κινούνται οι

διαδικασίες διαπραγμάτευσης. Αυτό σε αντίθεση με την καθιερωμένη ως τώρα Ευρωπαϊκή πρακτική που αποφεύγει τις καθарές τοποθετήσεις και, εν ονόματι μιας διαπραγμάτευσης, περιορίζεται σε μισόλογα.

Δεν γνωρίζουμε αν ο Μητσοτάκης υιοθέτησε τις παραινήσεις Ντράγκι. Αλλά η στάση του Δένδια στην Άγκυρα ταιριάζει απόλυτα με όσα υποστήριξε ο Ιταλός Πρωθυπουργός. Μακάρι να βρεθούν κι άλλοι να ακολουθήσουν την γραμμή Ντράγκι και να αποκτήσει η Ε.Ε. καθαρή και αποφασιστική φωνή χωρίς να υποστέλλει τη σημαία της συνεχούς διαβούλευσης και της αναζήτησης, πολιτικών λύσεων.

Μήλιος Χρήστος

Ελληνική εξωτερική πολιτική: Πολιτικές παρακαταθήκες και πραγματικότητα.

Την ίδια στιγμή που η Ελληνική εξωτερική πολιτική είναι υποχρεωμένη να κινείται στο ρεαλιστικό (αναγκαστικό) πεδίο των διεθνών σχέσεων και συσχετισμών την ίδια στιγμή είναι υποχρεωμένη να αντιμετωπίζει στο εσωτερικό μια συνεχή αμφισβήτηση σχετικά με το κατά πόσο είναι ανεξάρτητη ή όχι.

Η ανεξάρτητη εξωτερική πολιτική συνιστά την σοβαρότερη πολιτική παρακαταθήκη της μεταπολίτευσης. Το ανεξαρτησιακό στοιχείο είναι η ιδεολογική βάση του σύγχρονου Ελληνικού εθνικισμού. Πάνω σε αυτό στηρίχθηκε και στηρίζεται όλη η ιδεολογικοποίηση της Ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Γιατί περί αυτού πρόκειται.

Η εξωτερική πολιτική στην Ελλάδα δεν κρίνεται στο καθ' αυτό πεδίο της δηλ. σαν πολιτική, αν είναι σωστή ή λάθος, αν εξυπηρετεί τα Ελληνικά συμφέροντα ή όχι, αλλά αν είναι ανεξάρτητη ή όχι. Το ανεξαρτησιακό κριτήριο είναι το μοναδικό κριτήριο για την εξωτερική πολιτική. Κι αυτό, με την σειρά του, καθορίζεται από τον βαθμό αδιαλλαξίας. Όσο πιο αδιάλλακτη είναι η εξωτερική πολιτική, τόσο πιο ανεξάρτητη και εθνικά περήφανη. Κάθε άλλη πολιτική είναι εξαρτημένη, υποτελής, ξενόδοουλη, ενδοτική, εθνομηδενιστική κλπ. Αυτό είναι όλο το περίγραμμα της κριτικής στην ασκούμενη κάθε φορά εξωτερική πολιτική, ένα καθαρά ιδεολογικό περίγραμμα που αναπαράγεται συνεχώς και αδιαλείπτως επί μισό αιώνα.

Οι έννοιες της ανεξάρτητης και εξαρτημένης πολιτικής δανεισμένες από την τριτοκοσμική θεωρία και υιοθετημένες από τον χώρο του Ελληνικού εθνικισμού και της αριστεράς, δεν κάνουν τίποτε άλλο από το να αντιμετωπίζουν ένα πολιτικό θέμα (την εξωτερική πολιτική) με ιδεολογικούς όρους. Έτσι μεταφέρουν την συζήτηση από το ρεαλιστικό επίπεδο της εξωτερικής πολιτικής σε ένα αφηρημένο και μεταφυσικό επίπεδο. Ας δούμε πως έχει αναλυτικά το όλο θέμα.

Προκαταβολικά να διευκρινίσουμε :

Σαν εθνικό ζήτημα στην Ελλάδα εννοούμε κάθε ζήτημα εξωτερικής πολιτικής.

Στην ουσία σαν εθνικό ζήτημα θα έπρεπε να εννοούμε κάθε πρόβλημα που αποκτά κρίσιμες διαστάσεις, σε μια ορισμένη περίοδο, είτε στην εξωτερική πολιτική, είτε στην οικονομία, την υγεία, την παιδεία, το περιβάλλον κλπ. Με αυτή την έννοια ένα πρόβλημα γίνεται εθνικό και δεν είναι εξ' ορισμού (όπως πχ. στις μέρες μας το θέμα της υγείας).

Βέβαια η ταύτιση του εθνικού ζητήματος με τα ζητήματα εξωτερικής πολιτικής είναι δικαιολογημένη.

Η Ελλάδα είναι μία χώρα που βρίσκεται υπό συνεχή απειλή. Σε αυτό διαφέρει από όλα τα άλλα Ευρωπαϊκά Κράτη. Η διπλωματική αντιμετώπιση αυτής της απειλής καθιστά την εξωτερική πολιτική της Ελλάδας κρίσιμη ανά πάσα στιγμή. Επόμενα είναι λογικό να

προσλαμβάνει εθνικό χαρακτήρα. Η Εθνική αυτή διάσταση της εξωτερικής πολιτικής είναι που δίνει τη λαβή για την συνεχή ιδεολογική της αμφισβήτηση. Είναι αυτή που απωθεί, κατά κάποιο τρόπο, την πολιτική κατανόηση των θεμάτων της εξωτερικής πολιτικής. Στην Ελλάδα ουσιαστικά έχουμε να συζητήσουμε πολιτικά για την εξωτερική πολιτική από την εποχή του Βενιζέλου. Σε κάθε συζήτηση των εθνικών θεμάτων έχουμε την ίδια διάσταση απόψεων, την ίδια διαχωριστική τομή ανάμεσα σε μια εθνικά περήφανη (όπως αυτοαποκαλείται) και ανεξάρτητη εξωτερική πολιτική, από την μια, και την εξαρτημένη, ξενόδοουλη, υποτελή από την άλλη.

«η Ελλάς δεν δύναται ούτε να προαχθεί αλλά ούτε να ζήσει ως ανεξάρτητος χώρα, άνευ στενής πάντοτε επαφής προς τας Δυνάμεις ...αίτινες επί πλέον κυριαρχούσι της Μεσογείου». (Ελευθέριος Βενιζέλος).

Η ανεξαρτησία της χώρας μας, κατά τον Βενιζέλο, δεν αρκεί. Για να ζήσει η Ελλάδα και να προαχθεί πρέπει να είναι σε στενή σχέση με τις δυνάμεις που κυριαρχούν στην Μεσόγειο.

Όταν λέει ότι η Ελλάδα δεν μπορεί να ζήσει ως ανεξάρτητη χώρα δεν εννοεί βέβαια ότι πρέπει να είναι υποδουλωμένη. Αναφέρεται στην εξωτερική της πολιτική, ότι δεν μπορεί να είναι ανεξάρτητη και αυτόνομη, έξω από τους συσχετισμούς που διαμορφώνονται στην περιοχή. Πρέπει να είναι ενταγμένη σε ισχυρά συμμαχικά σχήματα και να μην είναι μόνη της, ανεξάρτητη και αδέσμευτη, διότι έτσι θα είναι υπαρκτά εκτεθειμένη.

Ο διπλωματικός αγώνας και η προνοητική τοποθέτηση με την μεριά των νικητών, για τον Βενιζέλο είχαν τεράστια σημασία για την θετική έκβαση των εθνικών υποθέσεων. Ακόμα πίστευε με απόλυτο τρόπο, ότι η χώρα μας έπρεπε να εκπληρώνει στο ακέραιο τις υποχρεώσεις της προς τους συμμάχους για να έχει το δικαίωμα να διεκδικεί στην συνέχεια από αυτούς. Πίστευε στην αλληλεγγύη των συμμάχων στην βάση μόνο του κοινού αγώνα και των κοινών συμφερόντων.

Οι συμμαχίες, για τον Βενιζέλο, ήταν η βάση της εξωτερικής πολιτικής. Δεν θα μπορούσε να διανοηθεί εξωτερική πολιτική χωρίς συμμαχίες. Όπως δεν μπορούσε να διανοηθεί και μια θέση ουδετερότητας της χώρας μας, όπως υποστηρίζονταν από το παλάτι στην εποχή του. Μια ουδετερότητα καθαρά προσχηματική που ευνοούσε τα Γερμανικά συμφέροντα.

Σήμερα στην Ελλάδα δεν έχουμε να αντιμετωπίσουμε πολιτικές ουδετερότητας, αλλά μόνο ανεξαρτησιακές πολιτικές που διεκδικούν την πλήρη αποδέσμευση της Ελλάδας από την Ατλαντική συμμαχία, την Ευρωπαϊκή Ένωση, και τις ΗΠΑ, χωρίς να προσδιορίζουν συγκεκριμένα τη νέα θέση της χώρας μας στον διεθνή χάρτη. Στην ουσία αντιτίθενται στο υπαρκτό πλέγμα συμμαχιών και γενικά στις συμμαχίες. Όλες οι συμμαχίες, κατά την ανεξαρτησιακή ιδεολογία, συνεπάγονται εξάρτηση. Και επόμενα προέχει η αποδέσμευση από αυτές και το Ελληνικό κράτος να αναπτύσσει μόνο επιλεκτικά ορισμένες σχέσεις και βασικά να είναι ανεξάρτητο (σε μια ανεξαρτησία μη βιώσιμη κατά τον Βενιζέλο). Αλλά η Ελλάδα δεν είναι Σουηδία. Η Ελλάδα είναι μια απειλούμενη χώρα και όλες αυτές οι ανεξαρτησιακές ιδεοληψίες είναι εντελώς ασύμβατες με την κατάσταση στην οποία βρίσκεται και την σύγχρονη οικουμενική πραγματικότητα.

Συχνά ακούμε την άποψη ότι οι συμμαχίες δεν θα μας λύσουν το πρόβλημα, ότι είναι μια ουτοπία να πιστεύουμε σε αυτές, και ότι θα πρέπει να το πάρουμε απόφαση ότι απέναντι στην Τουρκία θα είμαστε τελικά μόνοι μας.

Μέγα λάθος. Η ιστορική εμπειρία δεν λέει κάτι τέτοιο. Τόσο στον αγώνα της ανεξαρτησίας (1821) όσο και στον αγώνα για επέκταση των εδαφών μας στην Μακεδονία, την Θράκη και τα νησιά είχαμε πάντα την υποστήριξη συμμαχικών δυνάμεων. Η συμπαράσταση αυτή έχει εκδηλωθεί και σε άλλα επίπεδα, διαχρονικά, σε πολιτικά (για την αποκατάσταση της δημοκρατίας), σε οικονομικά κοινωνικά και πολιτισμικά θέματα, (ένταξη στην Ε.Ε. και στο Ευρώ, οικονομική στήριξη στην κρίση της

προηγούμενης δεκαετίας, και στην σημερινή υγειονομική κρίση, κλπ.).

Η συμπράσταση όμως προϋποθέτει ότι κινούμαστε στην ίδια κατεύθυνση με τους συμμάχους κι ότι αντιλαμβανόμαστε με τον ίδιο τρόπο τα συμφέροντα μας. Αν οι σύμμαχοι θέλουν ειρήνη και εμείς πόλεμο για ποια συμπράσταση και αλληλεγγύη μπορούμε να μιλάμε; Αν οι σύμμαχοι είναι σε μια λογική πολιτικής διαπραγμάτευσης και εμείς σε μια συγκρουσιακή λογική για ποια συμπράσταση μπορούμε να μιλάμε; Σε μονομερείς πολιτικές δεν μπορεί να αναζητούνται συμμαχίες.

«Εγώ δεν υπολόγισα ποτέ στις δυνάμεις του στρατού μας για να κρατήσουμε τα σύνορά μας, αλλά στις συμμαχίες και στα γενικά Ευρωπαϊκά συμφέροντα» (Ελευθέριος Βενιζέλος).

Αυτό φάνηκε πολύ καθαρά στην Μικρασιατική εκστρατεία, όπου η απόβαση του Ελληνικού στρατού έγινε με πολιτική συμφωνία Ευρωπαϊκών δυνάμεων και η συντριβή και η ήττα επήλθαν όταν «ανεξαρτοποιηθήκαμε» πλήρως και πάψαμε να παίρνουμε υπ' όψιν τις συμμαχίες και τα γενικά Ευρωπαϊκά συμφέροντα.

Αν από τα παθήματα παίρνουμε μαθήματα, η Μικρασιατική καταστροφή έχει να μας πει ότι κανένα εθνικό πρόβλημα δεν μπορεί να λυθεί με βάση ανεξάρτητες πολιτικές, που δεν θα παίρνουν υπ' όψιν τους και δεν θα υπολογίζουν γεωπολιτικές συγκλίσεις και συμφέροντα κι άλλων χωρών. Πολύ περισσότερο αν ένα συγκεκριμένο πρόβλημα, έχει διεθνοποιηθεί, εν τω μεταξύ, όπως το σημερινό πρόβλημα της Τουρκίας.

Στην ανατολική Μεσόγειο δεν είμαστε μόνοι μας με την Τουρκία. Δεν έχουμε επίσης να κάνουμε αποκλειστικά με μια Ελληνοτουρκική διαφορά. Αλλά με ένα διεθνές πρόβλημα, που για να λυθεί χρειάζεται η συνέργεια κι άλλων δυνάμεων. Το πρόβλημα με την Τουρκία είναι ένα πρόβλημα αναθεώρησης όλου του status στην ευρύτερη περιοχή. Και σε αυτό έχουν λόγο όλες οι μεγάλες

δυνάμεις και όλα τα κράτη της περιοχής.

Χωρίς να αποκλείουμε διάφορα θερμά επεισόδια το πρόβλημα με την Τουρκία, έχει μεγάλη σημασία να δούμε πως μπορεί να λυθεί. Θα λυθεί, κατά βάσιν, μέσα από την διπλωματική οδό, με πολιτικές διαδικασίες; Ή βλέπουμε μια γενική ανάφλεξη στην περιοχή και έναν Ελληνοτουρκικό πόλεμο; Και τι προκρίνουμε εμείς;

Σε ποια από τις δύο επιλογές θα πρέπει να κατευθυνθεί η δική μας εξωτερική πολιτική;

Μια πολεμική σύγκρουση στην περιοχή θα διαμόρφωνε συνθήκες πολύ πιο περίπλοκες και σύνθετες από την Μέση Ανατολή. Θα άνοιγε τους ασκούς του Αιόλου και θα επέφερε ανυπολόγιστες καταστροφές. Θα άλλαζε όλο το τοπίο στην Ευρώπη. Θα διέλυε την νοτιοανατολική πτέρυγα του NATO και θα μετέτρεπε την Ανατολική Μεσόγειο σε μια θάλασσα θερμή και εμπόλεμη για πολλά χρόνια. Αυτό σίγουρα δεν το επιζητά καμία από τις Δυτικές μεγάλες δυνάμεις. Επίσης η επίσημη εξωτερική πολιτική της Ελλάδας είναι δομημένη πάνω στην έννοια της αποτροπής μιας τέτοιας σύγκρουσης. Ακόμα και οι αμυντικές μας δαπάνες σε αυτό αποβλέπουν.

Οι λεγόμενες όμως ανεξάρτητες πατριωτικές πολιτικές, έχουν άλλη προσέγγιση στο πρόβλημα. Δεν βλέπουν τον διεθνή χαρακτήρα του προβλήματος. Μιλούν μόνο για Ελληνο-Τουρκικές διαφορές και διεκδικούν (κατά παράδοξο τρόπο) σε ένα διεθνές πρόβλημα εθνική λύση. Αλλά το σημαντικότερο είναι ότι μέσα από την αδιαλλαξία τους, όλες ανεξαιρέτα, πλειοδοτούν σε στρατιωτικές ενέργειες (του τύπου « βυθίσατε το χώρα») και σε έναν πόλεμο με την Τουρκία. Είναι όλες έξω από το κάδρο των πολιτικών λύσεων, τις θεωρούν όλες προδοτικές και, σε αυτή τη λογική, απορρίπτουν και την Χάγη. Καλλιεργούν το συγκρουσιακό κλίμα με την Άγκυρα, και έναν ασυμβίβαστο πατριωτισμό.

Αγνοούν οπωσδήποτε ότι ένας πόλεμος, πέρα από τις τεράστιες καταστροφές που θα προκαλέσει, όποια εξέλιξη κι αν έχει, δεν πρόκειται να λύσει το πρόβλημα, αλλά να το περιπλέξει ακόμα περισσότερο.

Η ανεξάρτητη πολιτική στην Ελλάδα είναι ταυτισμένη με μια αδιάλλακτη στάση. Μόνο μέσα από αυτή αυτό-αναγνωρίζεται. Οποιαδήποτε άλλη συμπεριφορά είναι κατακριτέα ως υποχωρητική και εθνικά μειοδοτική. Μια αδιάλλακτη στάση όμως οδηγεί στον πόλεμο (προοπτική που συχνά αποκρύπτεται). Γι αυτό ίσως κάποτε θα πρέπει, τα διλήμματα εξωτερικής πολιτικής, να τεθούν με έναν αποκαλυπτικό τρόπο. Σαν διλήμματα ειρηνικής ή πολεμικής επίλυσης των διαφορών. Για να πάψουμε να μιλάμε με αφηρημένες έννοιες για ανεξάρτητες και εξαρτημένες πολιτικές.

Το αδύναμο σημείο της Τουρκίας, σε αυτή τη φάση, είναι η ανεξαρτοποίησή της από τη Δύση. Η διάρρηξη των σχέσεών της με τις ΗΠΑ, την Ε.Ε. αλλά και όλα τα κράτη της Ανατολικής Μεσογείου. Η συμμαχία με την Ρωσία, το Ιράν και κάποια μικρά κράτη της Βαλκανικής και του Καυκάσου, είναι εντελώς ανεπαρκής και ανίσχυρη για να στηρίξει τα μεγαλεπήβολα σχέδια του Ερτογάν. Όπως ανεπαρκείς είναι και οι οικονομικές συναλλαγές με ορισμένα Ευρωπαϊκά κράτη (Γερμανία, Ισπανία, Ιταλία κλπ.). Η Τουρκία αργά ή γρήγορα θα βγει χαμένη από αυτήν την ιστορία. Κάνει λάθος στον τρόπο με τον οποίο υπολογίζει την ισχύ της, και κύρια στο τρόπο με τον οποίο μπορεί να επιβάλει στις μέρες μας, τόσες μεγάλες ανακατατάξεις και μάλιστα σε βάρος Ευρωπαϊκών χωρών. Ακόμα κάνει λάθος να πιστεύει ότι μπορεί να μεταφέρει έναν πόλεμο μέσα στην Ευρώπη και το ΝΑΤΟ. Στις μέρες μας, ευτυχώς, υπάρχουν πολύ ισχυρές αποτρεπτικές δυνατότητες (εκτός από στρατιωτικές και οικονομικές και πολιτικές) που δεν θα επιτρέψουν να συμβεί κάτι τέτοιο. Υπ' όψιν ότι στο μέτωπο των πολιτικών και οικονομικών κυρώσεων δεν έχουμε δει τίποτα ακόμα.

Στις σημερινές συνθήκες της παγκοσμιοποίησης τα ζητήματα της ισχύος έχουν γίνει πολύ σύνθετα και η αλληλεξάρτηση έχει πάρει απόλυτα καταναγκαστικό χαρακτήρα. Αυτό που διαδέχθηκε τον διπολισμό δεν είναι ένα πιο ελαστικό σύστημα διεθνούς κυριαρχίας, με περιθώρια για εθνικές πολιτικές και ειδικά επεκτατικού χαρακτήρα, αλλά ένα πολύ πιο απόλυτα αυστηρό και απaráβατο καθεστώς συνύπαρξης.

Οι επίσημες δηλώσεις Ερτογάν, που βλέπουν το φώς της δημοσιότητας καθημερινά, δίνουν την εντύπωση ότι πιστεύει πως «μπορεί να κάνει ότι θέλει». Να αυτοπροσδιοριστεί ελεύθερα μέσα στην νέα διεθνή πραγματικότητα. Πρόκειται για μια πολιτική εκτός τόπου και χρόνου. Μια πολιτική που οδηγεί με μαθηματική ακρίβεια στην διεθνή απομόνωση της Τουρκίας και στην τελική ήττα της πολιτικής Ερτογάν.

Ο μοναχικός δρόμος, της πλήρους αυτονόμησης της εξωτερικής πολιτικής, του απόλυτου αυτοπροσδιορισμού στη νέα διεθνή τάξη πραγμάτων είναι εντελώς ανιστόρητος και λαθεμένος. Και οδηγεί μόνο σε εθνικές περιπέτειες και ήττες. (για όποιον τον επιλέγει).

Μήλιος Χρήστος

«Άγριες Μέλισσες»
Τα ανιστόρητα μιας ιστορικής

σειράς

Είναι δύσκολο να ζητάς από μια τηλεοπτική σειρά να μεταφέρει πιστά στην οθόνη, μια ιστορική περίοδο. Αλλά είναι και πολύ δύσκολο να δεχτείς την βάνουση παραποίησης της. Έστω κι αν είναι μια σειρά μυθοπλασίας. Άλλωστε οι ίδιοι δημιουργοί της σειράς επικαλούνται ένα ορισμένο ιστορικό πλαίσιο στην όλη αφήγηση, το πλαίσιο δύο δεκαετιών του '50 και του '60 κι άρα επιδιώκουν να προσδώσουν στη σειρά κάποια ιστορικά χαρακτηριστικά. Ο λόγος για τις « Άγριες Μέλισσες» τη σειρά με την μεγαλύτερη τηλεθέαση εδώ και αρκετό καιρό.

Το σήριαλ διαδραματίζεται σε ένα μικρό χωριό της Θεσσαλίας και υποτίθεται αποτελεί μια μικρογραφία της μεταπολεμικής Ελληνικής υπαίθρου, χωρίς ωστόσο να της μοιάζει σε τίποτα. Τα χωριά είχαν τότε, πολύ φτώχεια, πολλά ζώα, αρκετά κάρα, αλώνια και πολύ κακοντυμένο κόσμο και παιδιά. Τίποτα από αυτά δεν υπάρχει στο σήριαλ. Όλοι σχεδόν κυκλοφορούν καθημερινά με γραβάτες και κουστούμια, και η απλή τσάπα είναι το μοναδικό αγροτικό εργαλείο με το οποίο καλλιεργούν τα χωράφια (για να μη μιλήσουμε για την γλώσσα και την προφορά που ήταν εντελώς διαφορετικά).

Η μεταπολεμική Ελλάδα είναι μια Ελλάδα του διχασμού. Με δύο

καφενεία με πιστοποιητικά κοινωνικών φρονημάτων, και πολύ αστυνομοκρατία. Στο σήριαλ μπορεί ένας δάσκαλος να τα βάζει ανοιχτά με την αστυνομία, ο καθένας δημόσια να δηλώνει ότι ήταν στην αντίσταση και να υπάρχει οργάνωση αριστερή που να εκτελεί δοσίλογους της κατοχής. Αυτά τα ανήκουστα στην Ελληνική επαρχία της δεκαετίας του 1950.

Οικονομικά το σήριαλ μένει πιστό σε έναν ιδεοληπτικό διαχωρισμό (αριστερής προέλευσης) σε τσιφλικάδες και κολίγους. Ο παρουσιαζόμενος ως τσιφλικάς έχει απλώς πολλά χωράφια τα οποία τα καλλιεργεί μισθώνοντας αγροτοεργάτες, οι οποίοι όμως δεν είναι κολίγοι είναι συνήθως μικροαγρότες όπως και ο πρωταγωνιστής είναι μεγαλοαγρότης αλλά δεν είναι τσιφλικάς. Οι σεναριογράφοι επικαλούνται φεουδαρχικές δομές χωρίς να υπάρχουν τσιφλικάδες και κολίγοι.

Στην συνέχεια επινοούν έναν συνεταιρισμό ανάμεσα στους μικροπαραγωγούς και τον μεγαλοπαραγωγό που λειτουργεί όμως εκμεταλλευτικά για τους μικρούς παραγωγούς. Το πως γίνεται αυτό στα πλαίσια ενός συνεταιρισμού μόνο οι σεναριογράφοι το ξέρουν γιατί στην ιστορία των συνεταιρισμών δεν έχει συμβεί ποτέ κάτι τέτοιο. Οι συνεταιρισμοί συνήθως πάσχουν από κακοδιοίκηση, διαφθορά, υπέρογκες λειτουργικές δαπάνες, κακές επιλογές κλπ. Όχι όμως από κάποια ενδοσυνεταιριστική εκμετάλλευση Αυτά είναι αυθαίρετα επινοήματα «αριστερής» και πάλι προέλευσης. Καθότι το σήριαλ διεκδικεί μια παλαιοκαιρίστικη προοδευτικότητα (που δεν την έχει και πρέπει να την αντλήσει από τις παρακαταθήκες της αριστεράς).

Στο κοινωνικό επίπεδο επίσης διαδραματίζονται γεγονότα που δεν έχουν προηγούμενο κι ούτε θα μπορούσαν να συμβούν στο συντηρητικό περιβάλλον της Ελληνικής επαρχίας, ούτε πριν εξήντα χρόνια ούτε τώρα. Κανένα χωριουδάκι δεν θα μπορούσε να αντέξει σε τόσες πολλές δολοφονίες. Η «αναπαράσταση» του Θ. Αγγελόπουλου εδώ ωχριά.

Την αγριότητα των δολοφονιών την ακολουθεί συνεχώς μια

συστηματική ανθρωπιστική προσέγγιση των θυτών έτσι που το έγκλημα να μην αποτελεί εμπόδιο στην μετέπειτα κοινωνική τους αποδοχή. Η αφήγηση συνεχίζεται και οι πρωταγωνιστές μετατρέπονται σε σεβάσμιους παππούδες (Δούκας) σε προστατευτικούς και καλοσυνάτους ξένους (Θωμάς), σε παρορμητικούς ερωτευμένους (Μελέτης, Κωνσταντίνος) σε ρόλους δηλ. αξιαγάπητους από το ευρύ κοινό. Οι τραμπούκοι του χωριού μετατρέπονται στα κατ' εξοχήν ευαίσθητα πρόσωπα. Οι ηθικές αυτές μεταμορφώσεις αφορούν τα περισσότερα πρόσωπα της σειράς, και είναι από τα χαρακτηριστικότερα στοιχεία του σεναρίου.

Η συστηματική αποενοχοποίηση οφείλεται στην ανάγκη των συγγραφέων να ηρωποιήσουν πρόσωπα και καταστάσεις. Και το πετυχαίνουν. Όλα τα πρόσωπα του έργου απολαμβάνουν την δημοφιλία τους. Ακόμα και ο Μελέτης, ο στυγνός εκτελεστής, μετατρέπεται σε Άμλετ.

Στον παλιό Ελληνικό κινηματογράφο, στις δραματικές του ταινίες, υπήρχε μια αφηγηματική δομή κλασσική. Η σύγκρουση του καλού με το κακό, του δίκαιου με το άδικο. Μια ηθική διάσταση σαφής και ξεκάθαρη. Εδώ εισάγεται μια ηθική παραδοξότητα όπου συνεχώς τα ίδια πρόσωπα από ηθικά κολάσιμα μεταμορφώνονται σε φορείς ηθικών αξιών. Τα όρια ανάμεσα στο καλό και στο κακό γίνονται δυσδιάκριτα για πλήθος συμβάντων.

Αλλά εκεί που το σενάριο κάνει την μεγάλη υπέρβαση είναι στην περίπτωση της Ελένης. Μιλάμε πάντα για την Ελληνική επαρχία της δεκαετίας του '50 και του 60. Εδώ τα πράγματα είναι πολύ προχωρημένα. Στην ανδροκρατούμενη πατριαρχική ύπαιθρο υπάρχει μια γυναίκα που ηγεμονεύει σαν προσωπικότητα μετά από ένα γάμο ο οποίος είχε τραγική κατάληξη, δύο παράλληλες ελεύθερες σχέσεις (με τον Θωμά και τον δάσκαλο) και μια θητεία στις γυναικείες φυλακές με σωρεία κακοποιήσεις και βιασμούς τους οποίους δημοσιοποιεί η ίδια (55 χρόνια πριν την Μπεκατώρου) Για τα δεδομένα της περιόδου θάταν ένα απόλυτα ανυπόληπτο άτομο. Για το σήριαλ είναι η κεντρική του ηρώδα. Η όλη εικόνα

συμπληρώνεται και από άλλα περιστατικά συλλογικής χειραφέτησης των γυναικών του χωριού επίσης πολύ προχωρημένα (σε «προοδευτική» πάντα κατεύθυνση), βλέπε την ίδρυση βιοτεχνίας, τις μαρτυρίες στην δίκη του Βόσκαρη, (πρωτόγνωρες κι αυτές για εκείνα τα δεδομένα) αλλά και πλήθος προσωπικές μεταμορφώσεις (Δρόσο, Βιολέτα κ.α.).

Το καθεστώς της βεντέτας ανάμεσα σε δύο οικογένειες το συναντάμε στην μεταπολεμική επαρχία, αλλού λιγότερο κι αλλού περισσότερο. Στην λαϊκή παράδοση αναφέρονται περιπτώσεις παραβίασης αυτού του άγραφου νόμου αλλά πολύ σπάνιες. Οι «Μέλισσες» και σε αυτό το ζήτημα υπερβάλουν και πρωτοτυπούν. Δεν περιορίζονται σε ένα περιστατικό αλλά όλοι οι γόνοι της μιας οικογένειας παντρεύονται τις κόρες της άλλης ενώ παράλληλα συνεχίζει να υπάρχει η αντιπαλότητα και το μίσος ανάμεσα στις δύο οικογένειες, η βεντέτα δηλ. δεν σταματά.

Με αυτά λοιπόν και με άλλα πολλά η σειρά προχωράει, χτίζονται νέοι χαρακτήρες, νέες σχέσεις, τα επεισόδια διαδέχονται το ένα το άλλο με συνεχείς απροσδόκητες ανατροπές που κρατούν πολύ ψηλά την τηλεθέαση και περνάει ο κόσμος καλά και μείς καλύτερα. Όσο για την Ελληνική επαρχία του '50 και του '60 περισσότερο παραποιείτε παρά μεταφέρεται στην τηλεοπτική σειρά, σε αντίθεση με αυτό που κάνει μια άλλη σειρά «τα καλύτερά μας χρόνια», στο κρατικό κανάλι, που μένει εντελώς πιστή στο αστικό μεταπολεμικό περιβάλλον. Κι ο έχων νουν κρίνει.

ΥΓ. Τα τελευταία ανιστόρητα συμβάντα: Τα γρήγορα πάνε-έλα στο Παρίσι. Σαν να γίνονται σήμερα, με μια ταυτότητα. («μάζεψε τα πράγματά σου, το βράδυ πάμε Παρίσι»).

Όσο για τα διαβατήρια την δεκαετία του '60 ήταν ένας γολγοθάς που κρατούσε μήνες.

Το 20% των αντιδεξιών πολιτών μήλων της έριδος ΣΥΡΙΖΑ–ΚΙΝΑΛ

Απορεί κάθε νοήμων πολίτης για το επίπεδο της αντιπολίτευσης που ασκούν ο ΣΥΡΙΖΑ και το ΚΙΝΑΛ (το ΚΚΕ απαλλάσσεται λόγω χρόνιας κατάστασης). Άθλιο από κάθε άποψη. Ένα κράμα αντιδεξιισμού του '60, αυριανισμού και δημοκρατισμού. Χωρίς καμιά ουσιαστική πολιτική κριτική.

Ακούγοντας την αντιπολίτευση να μιλά στην βουλή, αισθάνεσαι ότι εκείνο που λείπει από αυτό το χώρο είναι ένα κόμμα της λογικής και της μετριοπάθειας. Τόσο σοβαρά είναι τα πράγματα. Έχει κατεβεί πολύ ο πήχης. Είναι μάταιο να ψάχνουμε για πολιτικές παρουσίες.

Μιλάμε για ένα λόγο χωρίς κανένα μέτρο. Χωρίς καμιά πολιτική επίγνωση του τι σημαίνει μια έννοια, ένας όρος, ένας χαρακτηρισμός.

Η συνεχής ταύτιση της Ν.Δ με την ΕΡΕ και την χούντα είναι εντελώς ανιστόρητη όπως και η συνεχής αναφορά σε προσπάθειες εκφασισμού της κοινωνίας με ευκαιρία κάθε παρέμβαση της αστυνομίας.

Αλλά η μεγαλύτερη συνεισφορά, των δύο κομμάτων της αντιπολίτευσης, είναι στις ερμηνείες που δίνουν, πως εξηγούν δηλ. κάθε φορά τα πράγματα. Εδώ ακούς μονότονα ένα τροπάριο: φταίει ο Μητσοτάκης (κάτι αντίστοιχο με το «φταίει ο καπιταλισμός» του ΚΚΕ). Έχουν βρει οι άνθρωποι την αιτία για πάσαν νόσον. Δεν χρειάζεται να το ψάχνουν το ζήτημα. Κινούνται μέσα στα στάνταρ του κλασσικού παλαιοκομματισμού: Αντικυβερνητισμός, αντιδεξιϊσμος, αντιμητσοτακισμός. Δεν

χρειάζεται τίποτα παραπάνω.

Κι όλα αυτά για να εκφρασθεί το 20% των αντιδεξιών πολιτών (ένα από τα κάστρα του αναχρονισμού στην Ελλάδα) που απομένουν η μόνη δεξαμενή ψήφων των δύο αυτών κομμάτων και ο άκρατος εξουσιασμός τους. Έλεος.

Μήλιος Χρήστος

**Ναυαρίνο: Μια σημαντική
αναγνώριση Κάλιο αργά παρά
ποτέ**

Με αυτήν την παραδοσιακή ρήση «κάλιο αργά παρά ποτέ» (που επινοήθηκε για να δικαιολογεί κάθε φορά αδικαιολόγητες παραλείψεις) θα θέλαμε να σχολιάσουμε την παρουσία των τριών τιμώμενων ξένων αντιπροσωπειών στην φετινή παρέλαση της 25ης Μαρτίου.

Χρειάστηκε να περάσουν 200 χρόνια από την επανάσταση του 1821 για να φιλοτιμηθούμε να αναγνωρίσουμε την καθοριστική σημασία της ναυμαχίας του Ναυαρίνου στην κατάκτηση της ανεξαρτησίας. Όταν η επανάσταση ψυχορραγούσε χωρίς καμιά πιθανότητα επιβίωσης, κι ο Ιμπραήμ έδινε το τελικό χτύπημα καταστέλλοντας κάθε εστία αντίστασης στην Πελοπόννησο, τότε ήρθε η επέμβαση των τριών μεγάλων δυνάμεων στο Ναυαρίνο που ανέστρεψε όλη την πορεία των πραγμάτων. Η δικαίωση της επανάστασης ήρθε ακριβώς την ώρα που έσβηνε, χάρις σε αυτή την ναυμαχία. Γι αυτό και η σημασία της είναι τεράστια.

Πρέπει επόμενα να την τιμούμε και να τιμούμε και τις χώρες που

πήραν μέρος σε αυτήν. Ίσως έτσι βοηθήσουμε σιγά-σιγά να αρχίσει να αλλάζει το κλίμα και να αναθεωρήσουμε στην πορεία την γενική αποστροφή που έχει καλλιεργηθεί στη χώρα μας, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, απέναντι στον ξένο παράγοντα.

Η στάση των μεγάλων δυνάμεων απέναντι στην Ελληνική επανάσταση γνώρισε πολλές διακυμάνσεις και καθορίζονταν πάντα από την στάση τους στο Ανατολικό ζήτημα (τον διαμελισμό ή την διατήρηση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας). Δεν καθορίζονταν από τα ιδανικά της Γαλλικής επανάστασης (όπως ο φιλελληνισμός σαν κίνημα).

Αλλά και η Ελληνική πλευρά είχε πολλές διακυμάνσεις, από την προεπαναστατική εναπόθεση των ελπίδων στην Ρωσία, μέχρι την πρόταση για μετατροπή της Ελλάδας σε υποτελή χώρα της Αγγλίας (εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας).

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι οι συνθήκες μέσα στις οποίες έγινε η κήρυξη της Ελληνικής επανάστασης ήταν απαγορευτικές για την εκδήλωση οποιασδήποτε συμπάραστασης. Στις αρχές του 19ου αιώνα το κλίμα στην Ευρώπη ήταν εχθρικό απέναντι σε κάθε εξέγερση και κανείς δεν μιλούσε για κατάρρευση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Η κήρυξη δηλ. της Ελληνικής επανάστασης έγινε, σύμφωνα και με την παραδοχή πολλών ιστορικών, σε λάθος χρονική στιγμή, σε λάθος συγκυρία.

Ο φιλελληνισμός (σαν εκδήλωση συμπάραστασης της Ευρωπαϊκής διανόησης κι όχι των κρατών) είχε κι αυτός μεγάλες διακυμάνσεις καθώς επηρεάζονταν από τα γεγονότα της επανάστασης. Ενώ ξεκίνησε με ορμή μαζί με την επανάσταση, γνώρισε μια μεγάλη υποχώρηση με τις σφαγές στην Τρίπολη, για να αναζωπυρωθεί στη συνέχεια με την καταστροφή της Χίου και την πολιορκία και την έξοδο του Μεσολογγίου.

Η βοήθεια από την μεριά των Μεγάλων δυνάμεων, κατά βάση, γίνεται από την περίοδο του εμφυλίου πολέμου (1823-1825) και μετά. Σε αυτό το διάστημα μεσολαβούν μια σειρά επί μέρους αλλαγές σε κάθε χώρα που κρίνονται ιδιαίτερα σημαντικές.

Στην περίπτωση που Ναυαρίνου που εξετάζουμε, πριν να φθάσουμε στην ναυμαχία, είχαν συμβεί γεγονότα, που προετοίμασαν το έδαφος για ότι ακολούθησε. Πρώτα από όλα η άνοδος του Νικολάου του Α΄ στο θρόνο της Ρωσίας που τάσσονταν υπέρ της προστασίας των ορθόδοξων πληθυσμών στην Οθωμανική αυτοκρατορία. Δεύτερον και πλέον σημαντικό, ήταν η ανάληψη από τον Κάνινγκ του υπουργείου εξωτερικών της Αγγλίας που ήταν θιασώτης μιας πιο φιλελεύθερης εξωτερικής πολιτικής και τρίτον η υπογραφή της συνθήκης του Λονδίνου, ανάμεσα σε Αγγλία, Γαλλία και Ρωσία, η οποία προέβλεπε την ίδρυση Ελληνικού κράτους υπό την επικυριαρχία του Σουλτάνου με σύνορα τον Αμβρακικό και τον Παγασητικό και άμεσο, επιτακτικό όρο την κατάπαυση του πυρός.

Το ζήτημα των μεγάλων δυνάμεων και του ρόλου που έπαιξαν στην Ελληνική επανάσταση αποτελεί ειδικό κεφάλαιο της ιστορίας που θέλει την δική του διερεύνηση. Εδώ απλά να αναφέρουμε ότι για να κατανοηθεί πρέπει να εξετασθεί μέσα στα πλαίσια των γενικότερων εξελίξεων και αλλαγών που συντελούνται στην Ευρώπη, ταυτόχρονα με την πορεία της Ελληνικής επανάστασης. Συνοπτικά αυτό που σιγά-σιγά αρχίζει να μεταβάλλει τις στρατηγικές επιδιώξεις των Ευρωπαϊκών δυνάμεων είναι η προοπτική, που διαφαίνεται στον ορίζοντα, της αποδυνάμωσης και του διαμελισμού της Οθωμανικής αυτοκρατορίας.

Οι Μεγάλες δυνάμεις αρχίζουν να αντιλαμβάνονται με διαφορετικό τρόπο τα συμφέροντά τους στην περιοχή. Αυτό είναι που τις οδηγεί τελικά στην υποστήριξη της Ελληνικής Επανάστασης. Ένα μικρό ανεξάρτητο Ελληνικό κράτος είναι πλέον προς όφελος και των δικών τους συμφερόντων. Αυτή υπήρξε η πραγματική αιτία για την υποστήριξη του αγώνα της ανεξαρτησίας. Το αμοιβαίο δηλ. όφελος. Η σύμπτωση συμφερόντων. Χωρίς αυτά δεν μπορεί να υπάρξει ουσιαστική συμπαράσταση και αλληλεγγύη, από ξένες δυνάμεις, στα εθνικά μας θέματα (ούτε τότε ούτε τώρα). Το αμοιβαίο όφελος λοιπόν πρέπει να επικαλούμαστε και σήμερα όταν ζητάμε την βοήθεια των ξένων στα εθνικά μας προβλήματα κι όχι αφηρημένους κώδικες ηθικών υποχρεώσεων.

Αυτό πιστεύουμε είναι ένα από τα συμπεράσματα της επανάστασης

του '21.

Μήλιος Χρήστος

Το νέο Ανατολικό ζήτημα μετά την διεθνοποίησή του. Και οι διαφαινόμενες προοπτικές.

Το νέο Ανατολικό ζήτημα , όπως το εκθέσαμε στο προηγούμενο άρθρο, έχει διανύσει πλέον μια πρώτη φάση αναγνώρισης κι έχει διεθνοποιηθεί. Έχει μετατραπεί, για την Ευρώπη και την Αμερική, για όλο δηλ. τον Δυτικό κόσμο, σε ένα θέμα προτεραιότητας και πρώτης γραμμής. Αποτελεί πλέον το σημαντικότερο ίσως διεθνές ζήτημα πάνω στο οποίο όλος ο Δυτικός κόσμος καλείται άμεσα να τοποθετηθεί.

«Το πρόβλημα με την Τουρκία», τονίζαμε στο προηγούμενο άρθρο, «δεν είναι μόνο Ελληνο-Τουρκικό, είναι διεθνές. Οι διαφορές ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία, είναι μόνο ένα μέρος του προβλήματος. Και δεν πρόκειται να λυθούν στο επίπεδό τους (ούτε βέβαια και με προσφυγές στη Χάγη)».

Το νέο Ανατολικό ζήτημα λοιπόν έχει από κάθε άποψη διεθνοποιηθεί. Έχει ξεπεράσει τα στενά πλαίσια μιας διακρατικής διαμάχης. Κανείς πλέον, υπεκφεύγοντας, δεν μπορεί να επικαλεσθεί ένα διμερές πρόβλημα το οποίο πρέπει να διευθετηθεί, με ευθύνη των δυο μερών. Γι αυτό και τα κελεύσματα «να τα βρούμε Ελλάδα και Τουρκία» έχουν δραματικά περιοριστεί.

Η διεθνοποίηση του νέου Ανατολικού Ζητήματος σε αυτή τη φάση συνδέεται με πολιτικές κυρώσεων ενάντια στην Τουρκία (τόσο από την Ευρώπη όσο και τις ΗΠΑ). Οι κυρώσεις αυτές, όποιες και νάναι, ενώ θα έχουν κάποιον τιμωρητικό χαρακτήρα (θα έχουν οπωσδήποτε ένα κόστος) δεν πρόκειται να βάζουν την Τούρκικη οικονομία σε μεγάλες περιπέτειες ούτε να αποβλέπουν σε μια ρήξη των σχέσεων Δύσης –Τουρκίας. Αντίθετα θα αποσκοπούν σε έναν συνετισμό της και σε μια επαναπροσέγγιση της Τουρκίας με τον Δυτικό κόσμο. Οι κυρώσεις είναι αναγκαίες αλλά δεν θα λύσουν το πρόβλημα.

Η πολιτική των κυρώσεων δεν θα αποτελεί παρά ένα μέρος της όλης Δυτικής στρατηγικής. Παράλληλα με αυτήν είναι αναμενόμενο να υπάρξει μια προσπάθεια επαναπροσέγγισης με την Τουρκία, η οποία θα αφορά μια σειρά διευθετήσεις σε μερικά από τα ανοιχτά μέτωπα (Εξοπλισμούς, Καύκασος, Λιβύη, Συρία, Ιράκ, Κύπρος, Ανατολική Μεσόγειος, Αιγαίο κ.ά). Σε αυτό το πνεύμα πολύ πιθανόν να δούμε σύντομα, από την Δύση, ειδικές μεσολαβητικές αποστολές, προκειμένου να εντοπίσουν κάποια σημεία σύγκλισης με την Τούρκικη ηγεσία. Κάτι τέτοιο βέβαια θα απαιτήσει πολύ χρόνο, πολλές διπλωματικές διαδικασίες και διαπραγματεύσεις. Αλλά εκ των πραγμάτων θα περάσουμε σε ένα τέτοιο στάδιο, αν μιλάμε για ειρηνική διευθέτηση του Ανατολικού προβλήματος. Ε ν τω μεταξύ η Τουρκία θα πρέπει, στο διάστημα αυτό να επιδείξει πνεύμα συνεννόησης και να εγκαταλείψει την επιθετική πολιτική των μονομερών ενεργειών και προκλήσεων. Θα μπορέσει να το κάνει;

Ο Ερτογάν είναι αδύνατον να εγκαταλείψει πλήρως την πολιτική των μονομερών προκλήσεων σε όλα τα ενεργά μέτωπα. Κάτι τέτοιο θα ισοδυναμούσε με ακύρωση όλης του της πολιτικής. Εκείνο που μπορεί να κάνει είναι επιλεκτικά να υπαναχωρήσει στο σημείο τριβής με τις ΗΠΑ, στην ενεργοποίηση δηλ. των πυραύλων S400, για τους οποίους θα υποστεί και τις πρώτες κυρώσεις. Αν εξαιρέσουμε τους S400 όλα τα άλλα μέτωπα το πιθανότερο είναι

ότι θα διατηρηθούν ανοιχτά και ιδιαίτερα όσα σχετίζονται με την «γαλάζια πατρίδα» (Αιγαίο και Ανατολ. Μεσόγειος). Από αυτή την άποψη καμία αποκλιμάκωση της έντασης στην περιοχή μας, μεσοπρόθεσμα τουλάχιστον, δεν πρόκειται να γίνει, ίσα-ίσα θα πρέπει να αναμένονται κι άλλες ουσιαστικότερες προκλήσεις (όσο μάλιστα αναβάλλονται και οι Ευρωπαϊκές κυρώσεις).

Για την Δύση η Τουρκία δεν είναι Ιράν. Ούτε θέλει να την εξωθήσει να γίνει Ιράν. Είναι μια χώρα – μέλος του NATO με μια οικονομία διαπλεκόμενη ισχυρά με όλο τον Δυτικό κόσμο. Το μέλλον της ανήκει ούτως ή άλλως στην Δύση.

Η Τουρκία του Ερτογάν διεκδικεί έναν νέο αναβαθμισμένο περιφερειακό ρόλο. Αυτό μπορεί να το πετύχει μόνο με την αναθεώρηση του σημερινού status που προϋποθέτει, με την σειρά του, μιας μορφής συγκατάβαση των ΗΠΑ (κύρια) αλλά και ορισμένων Ευρωπαϊκών δυνάμεων. Η Δύση είναι πολύ δύσκολο να εναντιωθεί απόλυτα στο σύνολο των αξιώσεων της Τουρκίας. Μετά την φάση των κυρώσεων, αλλά ακόμα και παράλληλα με αυτές, θα θελήσει να διαπραγματευθεί με την Τουρκία σε διάφορα επίπεδα παρακάμπτοντας πιθανόν ακόμα και διεθνείς συμβάσεις , αποφάσεις του ΟΗΕ και του συμβουλίου ασφαλείας. Τι θα κερδίσει από αυτή την ιστορία η Τουρκία και τι θα χάσουν άλλες χώρες θα εξαρτηθεί από πολλούς παράγοντες.

Το νέο ανατολικό ζήτημα θα απασχολήσει την διεθνή διπλωματία για μεγάλο χρονικό διάστημα. Και θα χρειαστεί από την πλευρά της Ελλάδας να υπάρχει μια συνεχής πολιτική ετοιμότητα και επαγρύπνηση προκειμένου να αποτραπούν οποιαδήποτε αρνητικά για τα Ελληνικά συμφέροντα αποτελέσματα.

Μήλιος Χρήστος

Μπροστά στο δεύτερο κύμα της πανδημίας

Αναμενόμενο και ταυτόχρονα απρόβλεπτο, στις διαστάσεις του, το δεύτερο κύμα.

Τα πράγματα, κατά κοινή παραδοχή, εξελίσσονται πολύ χειρότερα από τις αρχικές εκτιμήσεις.

Σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα έχουμε μια ραγδαία επιδείνωση της κατάστασης σε όλη την Ευρώπη και μια κλιμακούμενη αυστηροποίηση των περιοριστικών μέτρων.

Τα lockdown, σε τοπικό και εθνικό επίπεδο, γίνονται ξανά αναγκαία κι αναπόφευκτα με πλήρη επίγνωση του καταστροφικού τους ρόλου για την οικονομία.

Η ζοφερή πραγματικότητα που διαμορφώνεται ξεπερνά , όπως είπαμε, κατά πολύ τις αρχικές προβλέψεις. Αυτό οφείλεται, σύμφωνα με τους επιδημιολόγους, εν μέρει στις καιρικές συνθήκες (η διάδοση των ιών ευνοείται γενικά στους χειμερινούς μήνες) αλλά και σε μια πιθανή , όχι ακριβώς επιβεβαιωμένη επιστημονικά, έτι περαιτέρω μετάλλαξη του ιού που τον καθιστά περισσότερο διαδόσιμο, όπως και στην γενικευμένη χαλαρότητα που επικράτησε κατά τους θερινούς μήνες και παρατάθηκε μέχρι και τον Οκτώβρη.

Όλα αυτά μαζί συνέβαλαν σε μια απρόβλεπτα μεγάλη και απότομη διάδοση του ιού.

Το ότι θα υπήρχε ένα δεύτερο κύμα πανδημίας το φθινόπωρο ήταν από όλες τις πλευρές αναμενόμενο όχι όμως στις διαστάσεις που προέκυψε. Το αρχικό ερώτημα άρα είναι κατά πόσο η εξέλιξη μιάς πανδημίας είναι γενικά προβλέψιμη και κατά δεύτερον τι μέτρα πρόληψης μπορούν να παρθούν.

Η εξέλιξη μίας πανδημίας γενικά δεν είναι ποτέ προβλέψιμη.

Συναρτάται όμως σημαντικά από τα μέτρα πρόληψης που λαμβάνονται. Τα οποιαδήποτε μέτρα όμως δεν μπορούν να παίρνονται αυθαίρετα. Πρέπει να συμβαδίζουν με την κοινωνικά διαμορφωμένη αίσθηση της αναγκαιότητάς- τους. Αν π.χ. παίρνονταν σκληρά περιοριστικά μέτρα από τον Αύγουστο αυτά δεν θα μπορούσαν να αιτιολογηθούν κι άρα να τύχουν μιας μεγάλης αποδοχής και συναίνεσης. Θα εκλαμβάνονταν καθαρά σαν μέτρα περιορισμού της ελευθερίας, αναίτια και καταπιεστικά (πέρα από το μεγάλο οικονομικό κόστος που θα επέφεραν). Ο χρόνος επόμενα λήψης περιοριστικών μέτρων είναι ένα καθοριστικό ζήτημα. Από αυτόν εξαρτάται η ορθότητα των πολιτικών παρεμβάσεων. Αν τα μέτρα ληφθούν πολύ πρόωρα κινδυνεύουν να μην γίνουν αποδεκτά και νάχουν ένα επιπρόσθετο κόστος, ενώ αν ληφθούν καθυστερημένα δεν θα είναι τόσο αποτελεσματικά. Το ιδανικό είναι να ληφθούν έγκαιρα, την στιγμή ακριβώς που απαιτείται να γίνει κάτι τέτοιο, και να εξασφαλίζουν και την απαιτούμενη συναίνεση και την αναγκαία αποτελεσματικότητα (όπως έγινε τον Μάρτιο). Αλλά αυτό δεν είναι πάντα δυνατό. Συνήθως τα περιοριστικά μέτρα λαμβάνονται σχετικά καθυστερημένα, γεγονός που ανοίγει τον δρόμο για διάφορες αντιπολιτεύσεις.

Όλες οι αντιπολιτεύσεις στην Ευρώπη λίγο πολύ ασκούν την ίδια κριτική στις κυβερνήσεις-τους, με μικρές αποκλίσεις. Ξεκινούν από την γενική θέση ότι το δεύτερο κύμα μπορούσε να προληφθεί αν. . . . παίρνονταν έγκαιρα μέτρα, αν ενισχύονταν το υγειονομικό σύστημα, αν γίνονταν περισσότερα τεστ, αν, αν, αν. Πράγματι το δεύτερο κύμα θα μπορούσε να προληφθεί και να παραμείνει η διάδοση του κορωνοϊού σε πολύ ελεγχόμενα επίπεδα αν λαμβάνονταν από τον Αύγουστο ακόμα, αυστηρά περιοριστικά μέτρα. Αλλά αυτά, όπως είπαμε, θα στερούνταν κοινωνικής αποδοχής και συναίνεσης και θα συνεπάγονταν κάποιο επιπρόσθετο οικονομικό κόστος τόσο για το κράτος όσο και για την πραγματική οικονομία. Δεν είναι τόσο απλοϊκά τα πράγματα όπως υποστηρίζει εκ των υστέρων κάθε αντιπολίτευση. Εξ άλλου καμιά αντιπολίτευση δεν πρότεινε όλο το προηγούμενο διάστημα την λήψη μεγάλης κλίμακας πρόωρων περιοριστικών μέτρων.

Όλες αυτές οι αντιπολιτεύσεις έχουν ελάχιστη απήχηση στις Ευρωπαϊκές κοινωνίες, όπου σημειώνονται δύο διακριτές συμπεριφορές: Η μία της αναγνώρισης της επιδημίας και της αποδοχής των περιοριστικών μέτρων και γενικά της συμμόρφωσης και της πειθαρχίας, και η άλλη της απόρριψης όλου του επιδημικού φαινομένου και της ανυπακοής. Γίνεται φανερό ότι οι υπαρκτές, μέχρι σήμερα, αντιπολιτεύσεις δεν εκφράζουν καμία από τις δύο τάσεις.

Η τάση της απόρριψης του επιδημικού φαινομένου συνιστά μια ανομοιογενή κατάσταση με πλήθος εκφάνσεις. Εκδηλώνεται με απλοϊκές συνωμοσιολογικές θεωρίες, έναν γενικό αρνητισμό και φθάνει μέχρι την οργανωμένη αντίδραση και ανυπακοή και έναν γενικευμένο αντισυμβατισμό και αντι-συστημισό. Το φαινόμενο είναι δυναμικό και στις προεκτάσεις του εκδηλώνεται με ότι μπορεί να αποδοθεί σε μια χρόνια εσωτερικευμένη κοινωνική και πολιτική δυσαρέσκεια: με θυμό και αγανάκτηση.

Απειλεί τις στοιχειώδεις έννοιες της αντικειμενικότητας και της αλήθειας, διεκδικεί μια πλήρη ελευθεριότητα αρνούμενο την αναγκαιότητα της επιβολής κάθε ασφυκτικού κοινωνικού πλαισίου, έστω και για ένα περιορισμένο διάστημα. Πρόκειται για ένα κοινωνικό φαινόμενο με σημαντικές διαστάσεις που μπορεί να παίρνει και κινηματικά χαρακτηριστικά, που είναι συγκυριακό αλλά και μόνιμο, που μπορεί να έχει μια μερικότητα αλλά και μια γενικότητα, και να παίρνει συγκρουσιακά γνωρίσματα χωρίς νάνα οργανωμένο υποκειμενικά (όπως παλιά).

Το φαινόμενο είναι σχετικά υποτιμημένο. Είναι προϊόν της υγειονομικής κρίσης αλλά έχει λόγους να υπάρξει και μετά από αυτήν. Με δεδομένο ότι τα υπαρκτά πολιτικά συστήματα είναι πολύ δύσκολο να αποκομίσουν κέρδη από την αξιοποίησή- του, θα παραμείνει ένα φαινόμενο γρίφος χωρίς αποκρυσταλλωμένα πολιτικά χαρακτηριστικά εκτός κι αν... εν τω μεταξύ αποκτήσει την δική του φωνή.

Όπως κάθε κρίση έτσι και η υγειονομική που περνάμε, με τις

τεράστιες οικονομικές της επιπτώσεις, γεννά τις δικές της δυνάμεις αμφισβήτησης που η έκφρασή τους συμβαδίζει με μια νέα αναθεωρημένη συνήθως έκδοση κάποιου λαϊκίστικου φαινομένου. Να αναμένουμε ξανά κάτι τέτοιο να συμβεί; Η ζωή θα το δείξει.

Μήλιος Χρήστος

«Κι όλα τα παιδιά στο σπίτι τους ναρθούν ξανά» (από το «ψωμί της ξενιτειάς», Καζαντζίδης)

Αυτό επαγγέλλονται όλα ανεξαιρέτα τα κόμματα στην Ελλάδα και κύρια η Ν.Δ.

Επαναπατριsmός όλων των νέων που φύγανε στην δεκαετία της κρίσης.

Στόχος πολύ φιλόδοξος σχεδόν ουτοπικός, ακούγεται τόσο ωραία που είναι αδύνατον να είναι πραγματικός.

Η επιστροφή ενός τόσο μεγάλου αριθμού ειδικευμένου προσωπικού (αρκετές εκατοντάδες χιλιάδες, ακριβή στοιχεία δεν υπάρχουν) και καλά αμειβόμενου, σημαίνει ότι, στα αμέσως επόμενα χρόνια, θα πρέπει να υπάρξει στην χώρα μας μια πολύ μεγάλη ανάπτυξη.

Η ανάπτυξη όμως αυτή, αν υπάρξει, όποια και νάναι, ότι και νάναι και αν δημιουργεί ακόμα και χιλιάδες θέσεις εργασίας δεν θα αγγίξει αυτή τη γενιά.

Σε λίγα χρόνια όλοι αυτοί οι νέοι που μετανάστευσαν στις Ευρωπαϊκές χώρες θα έχουν περάσει τα σαράντα, θα έχουν κάπως οργανώσει την ζωή τους και θα έχουν εγκλιματιστεί στο νέο τους

περιβάλλον. Θα είναι πολύ δύσκολο να επιστρέψουν και να αρχίσουν πάλι από την αρχή.

Από αυτή λοιπόν την υπόθεση της ανάπτυξης (αν γίνει), οι μόνοι που δεν θα ωφεληθούν θα είναι αυτοί. Δεν «προλαβαίνουν». Η υποστηριζόμενη επιστροφή τους είναι μια υπόθεση χωρίς αντίκρισμα. Πρόκειται για ένα καθαρά λαϊκιστικό σύνθημα. Κανένα κύμα επανόδου αυτών των νέων δεν πρόκειται να δούμε τα επόμενα χρόνια. Όσο καλά και αν παν τα πράγματα.

Η Εξωστρεφής παιδεία Η νέα πραγματικότητα.

Τελικά αντί να αποκτήσουμε εξωστρεφή οικονομία αποκτήσαμε εξωστρεφή παιδεία (κάτι είναι κι αυτό). Εξάγουμε πτυχιούχους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μαζικά στην Ευρώπη αλλά και σε άλλα μέρη του κόσμου. Είναι η σημαντικότερη διαδικασία περιορισμού της ανεργίας στην Ελλάδα. Η αύξηση της απασχόλησης λόγω της μικρής ανάκαμψης που παρουσίασε η Ελληνική οικονομία τα δύο τελευταία χρόνια, είναι πολύ μικρή συγκριτικά με την μετανάστευση ενός μορφωμένου δυναμικού που έγινε σε όλα τα χρόνια της κρίσης, από το 2010 και μετά.

Η περίφημη σύνδεση της παιδείας «με τις ανάγκες του λαού και του τόπου», κεντρικό σύνθημα των φοιτητών και της αριστεράς, ποτέ δεν συζητήθηκε συγκεκριμένα (ως συνήθως). Έτσι η παιδεία συνδέθηκε με τις ανάγκες μερικών Ευρωπαϊκών κρατών κύρια, αλλά και τρίτων χωρών. Οι μαθητές και οι μαθήτριες Λυκείου στην Ελλάδα κανονικά θα έπρεπε προκειμένου να επιλέξουν την σχολή φοίτησης να εξετάζουν την Ευρωπαϊκή αγορά εργασίας και τα κενά που αυτή παρουσιάζει, κι όχι την Ελληνική

Στην Ελληνική νεολαία υπάρχει μια ισχυρή τάση για πανεπιστημιακή παιδεία, παρ' όλο τον κορεσμό όλων των

επαγγελματών στη χώρα μας. Συνεχίζει να αποτελεί την μοναδική πρόταση για κοινωνική αποκατάσταση και ανέλιξη. Ένα από τα πιο αντιδημοφιλή πράγματα στην Ελλάδα είναι ο περιορισμός του αριθμού των εισακτέων στα πανεπιστήμια. Έτσι είναι μοιραίο η νεολαία να σπουδάζει στην Ελλάδα και να εργάζεται στο εξωτερικό. Στην ζωή δε υπάρχουν αδιέξοδα.

Για το υπουργείο παιδείας το πρόβλημα της μαζικής μετανάστευσης αποφοίτων των Πανεπιστημίων είναι παράγωγο της οικονομικής κρίσης και της ανεργίας. Άρα παροδικό και αναστρέψιμο (εξ' ού και οι περίφημες εξαγγελίες για επιστροφή των νέων που έφυγαν μόλις η κατάσταση της οικονομίας βελτιωθεί).

Το πρόβλημα σίγουρα το επέτεινε η οικονομική κρίση. Αλλά δεν ευθύνεται μόνο αυτή. Αυτή τη φορά δεν μετανάστευσαν ανειδίκευτοι εργάτες, χαμηλά κοινωνικά στρώματα και νέοι της υπαίθρου, όπως τις προηγούμενες φορές, αλλά κύρια μικροαστικά στρώματα, γόννοι της μεσαίας τάξης, πτυχιούχοι βασικά ανώτερων και ανώτατων σχολών. Και ούτε υπήρξε η ανάλογη συναισθηματική φόρτιση με εκείνη της δεκαετίας του '60. Το κλίμα είναι εντελώς διαφορετικό. Η μετανάστευση δεν είναι τόσο «κακούργα». Δεν γράφτηκε ούτε ένα τραγούδι, ένα βιβλίο, ένα θεατρικό έργο να εκφράσει τον πόνο αυτού του νέου κύματος της ξενιτειάς. Η Ελληνική κοινωνία δεν το εσωτερίκησε σαν πρόβλημα, όπως συνήθως κάνει, με δραματικούς τόνους. Όλα εξελίχθηκαν ομαλά, χωρίς συναισθηματισμούς και επάρσεις. Σαν η κοινωνία να ήταν «έτοιμη από καιρό» να αντιμετωπίσει αυτή την νέα κατάσταση.

Υπάρχει λοιπόν ένα δομικό πρόβλημα απασχόλησης στην Ελληνική κοινωνία. Η τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα παράγει περισσότερους από όσους χρειάζεται η Ελληνική αγορά (είτε με ύφεση είτε με ανάπτυξη). Αυτός είναι ένας προσανατολισμός της εκπαίδευσης που δεν πρόκειται να αλλάξει, τουλάχιστον μεσοπρόθεσμα. Οπότε και η μετανάστευση είναι και θα είναι μια διέξοδος, για το πλεονάζων δυναμικό. Το «κάνε Παναγιά η

ξενιτειά να πάψει» μάλλον φαντάζει ανέφικτο.

Ο πανεπιστημιακός δρόμος της αποκατάστασης και της κοινωνικής ανέλιξης παραμένει σε ισχύ, απλά επικαιροποιείται με βάση τα νέα δεδομένα. Δεν περιορίζεται πλέον στον Ελλαδικό χώρο αλλά επεκτείνεται σε όλη την Ευρώπη και πέραν αυτής και σε άλλες ανεπτυγμένες χώρες. Αυτό είναι κάτι πλήρως κατανοητό και αποδεκτό και από την Ελληνική κοινωνία. Τώρα αν θα είναι ιδιωτικά ή δημόσια (ή και τα δύο) τα Ελληνικά πανεπιστήμια είναι φανερό ότι γίνεται δευτερεύον.

Μήλιος Χρήστος